

DE KUNST

Geïllustreerd weekblad voor tooneel, muziek, beeldende
= kunsten, letteren, bouwkunst en kunstnijverheid. =

ABONNEMENT VOOR NEDERLAND
PER KWARTAAL FRANCO PER POST f 2.—
BIJ VOORUITBETALING. — LOSSE NUMMERS 15 CENT

Agent voor de Exploitatie:
B. WOLF Jzn., N. Z. Voorburgwal 135, AMSTERDAM

DIRECTEUR-HOOFDREDACTEUR:
N. H. WOLF.

BUREAU VAN REDACTIE EN ADMINISTRATIE:
VALERIUSSTRAAT 61 — — — — — AMSTERDAM

ADVERTENTIËN 30 CENT PER REGEL
BIJ KONTRAKT EN VOOR BOEK-AANKONDIGINGEN — 0- — 0-
— 0- — 0- — 0- — 0- — 0- — 0- — 0- — 0- — 0-
BIZONDERE VOORWAARDEN

Uitsluitend recht van exploitatie: Firma Gimpel & Berton, Alg
Advertentie-Bureau, Prinsengracht 357a, Amsterdam. — Tel. 5663

MEDEWERKERS: LUCY D'AUDRETSCH, CAREL J. A. BEGEER, BERN. CANTER, CORN. DOKKUM, CORN. DOPPER, E. ERFMANN, W. FRANKEMÖLLE, JAC. VAN GILS, OSCAR HABERER, Mr. JUL. KEIZER, G. W. KNAP, ANNA LAMBRECHTS-VOS, L. VAN LIER, P. CORNELIS DE MOOR, FRANÇOIS PAUWELS, J. PETERSEN, JAC. RINSE, WILLEM ROYAARDS, WILLEM SCHÜRMANN, J. H. SPEENHOFF, JOHANNA STEKETEE, L. F. EDEMA v. d. TUUK, ALBERT v. WAADIJK, GUST. v. d. WALL PERNE, PH. ZILCKEN.

Aan onze abonné's en lezers.

Om aan den wensch van vele van onze geabonneerden en andere belangstellenden tegemoet te komen, hebben wij na lang en rijp beraad besloten van ons dagblad een weekblad te maken. Het is ons gebleken dat, ofschoon ons blad in eene behoefte voorziet, in ons land een dagblad uitsluitend op het gebied van kunst niet op zijn plaats is. Men vraagt een weekblad, een orgaan met ons vooropgesteld program waarin men op zijn gemak opstellen over kunst en uitvoerige, dydactische, gemotiveerde kritieken kan lezen niet elken dag, doch éénmaal per week een blad, waarin over alle kunsten wat staat.

Wij hebben gemaend, ons tegen dezen wensch van velen niet te moeten verzetten.

Intusschen zullen wij voortgaan met ons blad te houden op het artistieke peil waarop het staat en te trachten dit zoo mogelijk nog te verhoogen. Aan de artikelen en de illustraties die het wekelijks zal bevatten zal de beste zorg worden besteed.

Het zal vanaf heden acht, zoo noodig twaalf pagina's groot zijn, en de prijs van het abon-

nement zal vanaf 1° April tot f 2.— per kwartaal worden verlaagd.

Wij twijfelen niet, of deze maatregel zal ons blad en den abonné's ten goede komen, en hopen dat allen, ook zij die het niet gevraagd hebben, zich met de gewijzigde uitgave zullen kunnen vereenigen.

DIRECTIE EN REDACTIE.

Tentoonstelling - Jan Toorop.

III. (Slot.)

Tuin der weeën. Hierin niet die wondervolle kleurenrijkdom zooals in de „Jonge Generatie“, doch soberder kontemplatie van lijn en kleur; munt uit door een schoone en evenwichtige plasticiteit.

Vervallen poort geeft toegang tot ommuurden tuin, op voorgrond rechts glanst vijver als doods-spiegel; midden op eiland, in rouwmetaal gedreven, verrijst een beeldengroep, — ijzige tooi voor weemoedstuin, vol dreigende verschrikking: in slaafgedoemd knechtschap heffen wezens onder angstsmarten reuzenbekken op, in doodelijke omstrengeling kronkelen slangen om gefolterde

lichamen, uit het maske aan bekkenrand vloeit tranenstroom van eeuwig wee. Op grafpad distellen doornentakken als egge in doodenakker, reien doodskoppen als grafbloesems, buigt treurboom droeven tooi omlaag. Een wit bruidswa, het blank gewaad omzoomd door leliënrand, schrijdt in vertwijfeling voort tusschen doornenranken. Op achtergrond strekt somber nachtduister dreigend over heuvelland in kerkhofverlatenheid.

Op wintermorgen, kerstdag. Steer vol donzen innigheid omvangt de verten in sprookjesstilte. Rondom vlokt tooverwit in wonderparadijs, verblijdt de ziel in nieuw gebeuren. Den avond als in sparregroen gouden lichtjes fonkelen, kerstliedekens klinken vol zoete melodi, rijst op voor kinderziel, in ongekende heerlijkheid, een teedere verschijning: Maria en het kindeke, verheven en rein. Dit beeld der blijde jeugd is door de tijden zeer vervaagd, herinnering vertroebeld. Geen puriteinsche zedigheid van Dürer's Godsmoeder, — geen idealistisch vrouwenschoon van Rafaël's Madonna's hebben die herinnering kunnen doen herleven, doch ziet: Jan Toorop verzinnelijkt in zijn triptiek die hoogbegeerde aanschouwing der Moedermaagd Maria in ongerepte heerlijkheid stralende van deugd. Eerbiedige toewijding alleen kan den kunstenaar in staat gesteld hebben een zoo verheven beeld te scheppen. Van niet

minder groote beeldingskracht zijn de beide vleugels van dit triptiek: knoestige menschen in schamele kleedij, de grove handen door 't ruwe werk vereelt, 't gelaat gegroefd in bangen strijd om het bestaan.

Wekt deze voorstelling uwe verwondering? Is het een gril of toeval dat Toorop juist deze armelijke figuren heeft afgebeeld? Neen, kan men zich wel schooner symbool voor levens-overwinning denken dan juist deze arbeids-sjofelte? Openbaart het onstoffelijke zich niet reiner in onbaatzuchtigheid? Een kunstenaar als Rembrandt gevoelde dit. De figuratie in zijn bijbelsche tafreelen draagt daarom dikwijls een zeer bijzonder karakter, — men zou, oppervlakkig gezien, geneigd zijn ze eerder typig dan verheven te vinden; die op zichzelf staande decoratieve karakteristiek zocht Rembrandt echter niet uitsluitend, alleen trachtte hij hierdoor de hooge idee der goddelijke openbaring sterker uit te drukken. Zoo ook heeft Toorop met andere karakteristiek weer, doch niet minder aangrijpend, in zijn povere veldarbeiders de hoogste aanschouwing belichaamd. De verschillende gemoedsuitdrukkingen dier eenvoudige menschen samengevat in één groot psychologisch moment, als het natuurlijk voortvloeisel van het eigene hunner levenskarakteristiek, staat dus met hunne oppervlakkige, alledaagsche verschijning in 't nauwste verband. Daarom heeft Toorop ook die stijlvolle eenheid in den bouw zijner schepping kunnen leggen.

De schamele kleedij is een krachtige ornamentiek geworden tot verhoogde uitdrukking der grondgedachte.

In den linkervleugel van het triptiek ligt eene meer hemelsche bewondering uitgesproken. Verwant aan de pre-rafaëlitische opvatting brengt het ons de schoone reliëfs van Agostino di Duccio te Perugia in herinnering. Toch spreekt de bescheidener voorstelling van Toorop ons meer persoonlijk aan. Zijn heldere visie op het open kindergelaat geeft hem de kracht, zonder den totaalindruk te schaden, de engelreine verschijning

uitvoerig, ja bijna als portret te typeeren, toonende ook weer hierin: kracht in teerheid.

Ondanks de verscheidenheid der elementen is dit triptiek in evenwichtige samenhang. Het hoofdkenmerk blijft wel de grootsche soberheid. Nergens is ter wille van een op zichzelf staande schoonheid het detail opgevoerd, doch is het geheel ondergeschikt gebleven aan de religieuze idee, de hoogste uiting van het menschelijk gevoel.

Meer in tegenstelling met dit stuk van heilige vereering is de pastelteekening in de middenzaal: Moeder en kinderen te Katwijk-aan-Zee, 1889-90. Ze behoort dus tot zijn vroegere werken. Subtiele vorm in schelle kleur. Het metalieke gif-gebeten oranje gloeit als een passie-koorts achter vruchtbaarheidsmoeder, — weelderige haardos kuift als broeirook uit levensbrand, — het lichaam vol stillen groei van levenswijn, zuigeling op schoot, kinderen spelende bezig: Katwijk intiem.

Zijn arbeidersfiguren, behorende tot het werk van den laatsten tijd, vertoonen meerdere bezonkenheid, eene beperking tot het reële der voorstelling, vooral No. 63.

Robust, paarse kerel in fellen zonnebrand: met zeis staat hij daar, het menschwerktuig, één met de omgeving, de verven geëmpateerd, zooals de meeste latere schilderijen. In tegenstelling met „De Houthakker” uit denzelfden tijd, welk stuk door de fijne weving der lichtnuances in schitterende zonnekleur meer uitmunt, drukt dit stuk scherpere typiek uit, minder rijk misschien, doch raker in reël bedoelen. Bij het overzicht der groepen-tentoonstelling in Arti noemde ik reeds enkele der ook hier geëxposeerde werken, in hoofdzaak de landschappen in verpuring van lichtkleur.

Het portret neemt op deze tentoonstelling een zeer belangrijke plaats in. Men vindt het in verschillende procedés uitgevoerd: in potlood, pastel, zwart krijt, water- en olieverf, of ook wel in een combinatie dezer grondstoffen, b.v.

in olieverf en later daarin de teekening met potlood. Waarom dit zoeken vraagt men? Verstaat Toorop wel de techniek, of probeert hij 't nu eens zus, dan weer zoo, omdat hij niet recht weet wat hij wil? Het antwoord daarop luidt: Toorop houdt er geen passe-partout-techniek op na. Hij is kunstenaar bij de gratie Gods. Gedreven door zuivere inspiratie, is zijn werkwijze geheel afhankelijk van zijn speurzin, waardoor zijn techniek zich als vanzelf, geheel individueel, ontwikkelt, — „vanzelf” niet te verstaan als „zoo maar aangewaaaid”, neen, oefening en groote inspanning wordt geëischt, doch alleen die oefening welke onafscheidelijk gebonden is aan een in de kunstenaarsziel gestadig zich ontwikkelenden beeldvoorstellingsgroei, waarbij het aangeboren talent om wéér te kunnen geven, gestadig aansluit, en zich voegt naar de ontwikkeling dezer innerlijke beeldvormen. De daaruit voortvloeiende moeilijkheden kunnen slechts individueel opgelost worden.

Een echt kunstenaar is verplicht zijn ontwikkeling van begin af zelf op te bouwen. Dit sluit niet uit, dat hij mag gebruik maken van oplossingen, die door anderen reeds gevonden zijn. Stelt daarom den kunstenaar die kennis en stof onder zijn bereik, welke vermoedelijk noodig zouden kunnen zijn. De keuze daarvan vereischt reeds veel oordeelsscherpte. Maar om den kunstenaar te leiden, dáárvoor zijn nog veel grooter gaven noodig: gaven van hoofd en hart, waarbij elk onderwijs in de geraffineerd knapste schildertechniek niet alleen te kort schiet, doch vóór alles als een belemmering is te beschouwen.

Die uiteenlopende verschillen in Toorop's oeuvre zijn op grond hiervan gemakkelijk te verklaren. Zoo ook in zijn portretten, waar hij dat teekenachtige schoon geheel heeft ondergeschikt gemaakt, ja, opgeofferd heeft aan het hoofddoel: den mensch te beelden. Maar dat hij dat schilderlijk toch vlugge neerwerpen der plans wel op zijn tijd, verstaat beziet daartoe

LINKERVLEUGEL.

EN HET WOORD IS VLEESCH GEWORDEN. — TRIPTIEK

MIDDENVLEUGEL

zijn fraaie schetsen: verschillende afbeeldingen uit het bedrijf der kaarsen-fabrikatie.

In het portret evenwel wringt en wrikt hij de materie met vaste hand naar zijn onverzettelijk willen... schijnbaar nuchter in minutieus, detailleeren, zooals in het kapitale portret no. 82, — maar in wezen de zuivere weergave van het eigenaardige en bijzondere van dezen mensch. De naakte raamkruising en de kerk daarachter, in stijve lijning, maken het geheel tekenachtig, niet fraaier, maar verleenende de expressie ongemeene kracht. Deze boer is wel het oertype, de vertegenwoordiger van een rotsvast geloof, heel dat masker drukt godsvertrouwen uit. In die mikroskopisch vertakte groeven van zijn gelaat ligt de geografie van zijn geheele ziel opgeschreven als een fonografie in den wasrol. In dien kop is een geheel volk getypeerd; 't is alsof men van die lippen straks zijn overtuiging zal hooren uitspreken.

Niet minder expressief, doch soepeler van lijn, is het portret van pastoor Dr. Ariens. Het verschil in bewerking tusschen beide portretten valt op. Hierin ligt tevens het verschil tusschen beide personen: de stijve terughoudendheid van den dorpeling en de meerdere ongedwongenheid van den ontwikkelden mensch.

In het portret van pastoor Ariens vindt men goedheid en scherpzinnigheid, overpeinzing zoowel als het anthoësiasme van den onverzettelijken strijder prachtig weergegeven.

Telkens staat men bij ieder portret weer voor een nieuw opgelost vraagstuk, in allerlei nuances van karakteristiek, in strenge realiteit of in meer geïdealiseerde vormen.

Dezen afstand neemt men waar in de portretten van Casals, Berlage, Steijn, in vergelijk met de teere meisjesportretten (32) en de visioenaire wezentjes (29, 72, 67, 25) vooral niet te vergeten het bekoorlijke portret no. 25, eigendom van den heer Nouhuis; in dit weelderig kopje is het lief-tallige ongeëvenaard weergegeven. Groote remmende kracht moet Toorop bezitten om met zooveel beheersching zich ontvankelijk te kun-

nen stellen voor alle wezenlijke eigenschappen van het individu, en deze ons in het juiste verband voor te dragen.

Ten slotte wensch ik nog even te releveeren zijn ontwerpen van kunstnijverheid: zijne boekbanden, het zelf gedreven koperen haardstuk van stijlvolle schoonheid, mede tot het interessantste van deze expositie te rekenen; de kranige plaat van Katwijk-Vreemdelingenverkeer, uitstekend van oplossing, in schoone krachtlijnen. Zoo valt er nog veel te vermelden, doch wij moeten met dit beeld volstaan en ons overzicht beperken tot die werken, die Toorop in zijn verschillende kunstuitingen het best karakteriseeren.

G. W. KNAP.

„Huislijke Haard.”

Tooneelspel in 3 bedrijven door Frans Mijnsen.
's Gravenhage, 16 Maart 1909.

't Had werkelijk iets van „n Première” gisteravond in 't Gebouw. Daar was wat toilet en daar was veel spanning. Immers we kennen 't fijne talent van Frans Mijnsen, en we kennen Verkade en 't sympathiek gedoe van zijn Hagespelers, en groot was onze verwachting.

En Mijnsen heeft die niet beschaamd. Wat 'n stuk! Daar is nu geen woord, dat choqueert, geen gevoel ook maar éven overdreven, — dat is nu zoo echt, zoo zuiver, zoo subtiel. Hier is alle effectzoekerij voorzichtig vermeden. Mijnsen geeft 'n stuk leven, echt sleurleven. En hoe wanhopig! Die Bernard Lucas, — we kennen hem toch. Dat is de gevoelige zakenman, 't tweeslachtig wezen, de man met den zakenkop — en 'n dichterziel. Twaalf en 'n half jaar huwelijksleven met Freddy, de „précieuse”, lastige, verwende en domme vrouw, die leeft alléén voor toilet en bij wie zelfs de moederliefde alléén maar bestaat in zoetsappig en quasi idiëel gebazel over haar moederliefde, — hebben langzaam maar zeker Bernard's ziel verbitterd. Dan komt de koperen bruiloft en ziet Bernard Lucas, na tien lange jaren, zijn vriend Alfred Wendelaar terug, met wien hij dan eens vertrouwelijk spreekt. Wendelaar, 'n fijne vent, doorziet ineens alles, heeft innig meelij, maar wát kan hij doen?

Ook de ouders van Freddy zijn gekomen, en met de huilende sentimentelee Ma en de taktlooze Pa, die beiden om het hardst Bernard's vrouw verwennen, wordt de toestand ellendig gespannen. Dan Frits, die, door Freddy volgepropt met principes over stand, alléén met rijkeren dan hijzelf omgaand, steelt om niet voor zijn vrienden onder te moeten doen. Bernard, héel vaderlijk en menschelijk, spreekt met den jongen als Freddy binnenkomt, en begint met verwijten en ruziën. Vandaar scène tusschen die twee, Bernard en Freddy. Alles héel sober en schrijnend waar. En door dat alles heen de ontwakende liefde van Jeannette Reijnders, Freddy's nichtje, voor Wendelaar.... Dan eindelijk komt de breuk, ook 'weer om niets of om zooveel, en Bernard, wanhopig, loopt weg om....! En weer is 't Wendelaar die er hem van terughoudt, — die

't ongeluk verhindert, hen nader brengt. Dan moet hij afreizen.... neemt afscheid van Jeannette, die een bekentenis verwacht, hoopt. En hij? Och, hij heeft er wél over gedacht, hij heeft haar ook wel lief, maar na ál wat hij gezien heeft.... en hij gaat weg zonder te spreken... en zij barst uit om een verloren liefde.

't Stuk is prachtig. Maar... maar.... Wáárom speelde juffrouw Enny Vreede haar rol als 'n coquette? 't Heeft tot de derde akte geduurd, eer we wisten dat ze „sympathiek” bedoeld was. En waarom speelde Verkade niet soberder? 't Is toch geen hooglopende ruzie....

Tegen zoo'n vrouwtje ruzie je toch niet. Daartegen ben je wanhopig, somber. Eens dat je schreeuwt en schreeuwen kán is de tragiek gebroken. 't Is de ingehouden ergernis die 't pijnlijkt is.

Bewonderd hebben we Helen Desmond in haar fijn genuanceerd spel. En geheel „up to it” was Broedelet... Die hebben 't gesnapt. Ook Meina Irwin was wel goed, al was 't soms wat Sarah Bernhardt-leerling-achtig. Louis de Bree was wél de Pa zooals hij zijn moest, speelde uitstekend den jovialen, gemoedelijken man van zijn vrouw; alléén zijn grime was slecht, maakte hem een karikatuurkop. Lili Green allright als de nare, zure, treiterige bengel. 'n Moeilijke rol die ze 'r goed afbracht.

Over 't geheel een goede vertooning van een enig-mooi stuk. 'n Stuk om te spelen in 'n kleine zaal, voor 'n élite-publiek.

Daarna: Ingmar en Sigrid.

Prachtige dekors en prachtige toiletten en van allen goed spel. Van Verkade meesterlijk zelfs. (Zijn rollen, wat? Hij is toch geen man voor 'n moderne rol!) Maar 'n stuk? Enfin, 't is 'n jeugdzonde in Shakespeare-Maeterlinck-stijl. Maar mag men daar een serieus publiek op vergasten?

's Gr. 17 Maart.

LUCY D' AUDRETSCH

Weder-optreden van Henri Brondgeest.

„Israël” van Henri Bernstein.

Grand Théâtre, Amstelstraat; 18 Maart '09.

Na bijna drie maanden aan het ziekbed gekluisterd te zijn geweest, na gezweefd te hebben tusschen leven en dood, en in de angst, de vrees van niet meer te kunnen optreden, weken achtereens te hebben doorgebracht, is Henri Brondgeest Donderdagavond weer voor het publiek in „Israël” opgetreden.

Gezond en krachtig zag hij er uit, iets vermagerd, bij zijn optreden; en de aanwezigen hebben hem bij zijn eerste verschijnen een hartelijk welkom-op-de-planken-weer toegeklaapt. Het orkest fanfareerde, een groote fraaie krans van de directie van het Grand Théâtre, de heeren Van Lier, deed ook van deze zijde van belangstelling en sympathie blijken, en toen zette Brondgeest zich in zijn rol van Thibault prins De Clar in „Israël”.

Over het stuk is bij de eerste opvoering in December 1908 nogal wat geschreven. De rol van Thibault is voor Brondgeest als geknipt. Hij, de natuurlijke zoon van den joodschen bankier Gutlieb en de streng-roomsche hertogin De Croucy, niet kennend zijn afkomst, zich voelend een krachtig adellijk antisemiet; die alles wat Jood is haat, en in blind fanatisme de Joden bestrijdt, voelt zich vernietigd als hij zijn afkomst verneemt, te meer daar hij tegen Gutlieb, dien hij, vóórdat hij de wederzijdsche verhouding kende, zwaar beleedigd had, moest duelleeren. Van dat duel wordt afgezien dank zij de smeekbeden zijner moeder; en deze verradt haar hartsgeheim juist door haar wanhopige belangstelling in het lot van haar gewezen minnaar.

Met deze gegevens heeft Bernstein een tooneelspel samengesteld, dat in het tweede bedrijf zijn hoogtepunt bereikt. In deze akte komen twee tooneelen voor: één tusschen Gutlieb en de hertogin, het andere tusschen de hertogin en haar

EN HET WOORD IS VLEESCH GEWORDEN.

RECHTERTVLEUGEL.

zoon, die zijn van buitengemeene dramatische kracht. Louis de Vries beeldde den joodschen bankier uit, mevrouw Van Lier was de hertogin. Beiden stel ik mij anders voor. Den bankier denk ik mij een trotschen kerel, die hoog het hoofd houdt en alleen in de geweldigste dramatische momenten „gebroken” is. Ik denk hem mij ook met een ander uiterlijk: hetzij met een paar fijne

Mevrouw Erfmann's eere-avond.

A. s. Donderdag 25 Maart is het hoogtij in de tooneelwereld. Dan komt het edelst, het hoogst, het meest grootsche voor het voetlicht dat in de tooneelliteratuur te denken is: de Grieksche tragedie.

Mevrouw Erfmann-Sasbach, die in haar kunst steeds naar het grootste, het hoogste, het ideale streeft, heeft voor haar eere-avond Sophokles' „Antigone” gekozen, waarin zij gelegenheid vindt de titelrol te vervullen.

Dit op zichzelf zou een stout gebeuren mogen worden genoemd, ware het niet dat het talent dezer begaafde actrice en de kunst van hare partners die in het drama zijn verdeeld ons een opvoering waarborgen, die waardig is te worden vertoond op een avond als deze. Immers Louis Bouwmeester zal de rol van Kreon vervullen, Erfmann Tiresias en De Vries de bode. Loes Sandbergen treedt als Ismene op, Arbous als de koorleider, De Munck als Haimon. Voorts zijn: mevr. Sandbergen, Euridyce; mevr. Van Dommelen de rey-zegster; Specht, de wachter; Louis Bouwmeester Jr., de dienaar; Grijnders, tweede koorleider; en Lageman, derde koorleider. En aan de dekors zal veel zorg worden besteed.

Het komt mij dan ook vrijwel overbodig voor nog nader te insisteeren, waar reeds vroeger bij het Haarlemsch Tooneel onder bestuur van Louis Bouwmeester een aantal opvoeringen zijn gegeven van „Antigone”, met ongeveer dezelfde bezetting en eveneens met mevr. Erfmann in de vrouwelijke hoofdrol. Doch waar de beneficiante in het weldra geëindigde seizoen betrekkelijk weinig gelegenheid heeft gehad hare gaven te doen schitteren, meende ik op de aanstaande tooneelgebeurtenis vooraf even de aandacht te moeten vestigen, niet twijfelend of de vele vereerders van mevr. Erfmann's talent zullen het feit met belangstelling vernemen.

Het zal a. s. Donderdag 25 dezer dan ook wel vol zijn in het Grand Théâtre, den eere-avond van mevrouw Erfmann-Sasbach.

N. H. W.

J. A. Alberdingk Thijm.

Maart 1889 — Maart 1909.

De verzameling borstbeelden van grote Nederlanders in het Rijksmuseum te Amsterdam is vermeerderd met de marmerbuste van J. A. Alberdingk Thijm, ter gelegenheid van de 20e jaardag van zijn dood. Een geschenk van dr. P. J. Cuypers. Door dit geschenk brengt de beroemde rijksarchitect een piëteitvolle en eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van zijn grote vriend, aan wiens karakter, levensbeschouwing, publicistiek, kunstenaarschap en archeologische kunstzin zijn kunst zo onuitsprekelijk veel heeft te danken, zo zelfs, dat men haast wagen zou te zeggen: zonder Thijm geen Cuypers.

Verwonderd vragen we ons af, is het dan werkelijk reeds twintig jaar, dat Thijm uit ons midden weg is gegaan, hij, de universele Thijm...

Potgieter schreef aan Busken Huet 28. Jan. 1861: „Wie Thijm wil schetsen, geve geheel die belangrijke persoonlijkheid.” In een kort dagblad-artikel is dit niet mogelijk.

Leggen we alleen eenige bloemen dankbarer herinnering op zijn graf.

In dit blad, dat aan de kunst is gewijd, behoeft ik niets te zeggen over Thijm's politieke richting. Over zijn katholicisme mag men echter niet zwijgen. Want zijn geloof is het wezen zijner kunst. Thijm trad op als restaurator van het katholicisme. In het land van de „Ghot der Vadersen” had het kalvinisme zijn nagels niet onder „pootfluweel” verborgen gehouden, het katholicisme moest zijn huishouden bij elkaar ziente houden binnenshuis. Thijm zag zijn levensroeping daarin wetenschappelijk aan te tonen, dat de geschiedenis van Nederland niet pas aanvangt met de Hervorming in de 16e eeuw, en voltooide dat zelfgekozen levenswerk niet alléén door de volledige vervulling van die oorspronkelijke opzet, maar tevens door in wetenschap en vooral op alle gebieden der kunst weer aan te knopen aan, en positief te bouwen op de verinnerlijkt-vrome kunst, die ook in Nederland vóór de 16e eeuw als een prachtige bloem uit de grond der middeleeuwen was ontkoken.

In deze restauratie van het katholicisme ligt Thijm's diepste wezen: romantiek. Maar Thijm was, evenals Potgieter, romantiek van zeer speciale aard. Deze twee Amsterdamse kooplieden waren ridders der schoonheid, dragers der romantiek in Holland, die voor hen niet was: teleurstelling en vlucht uit de werkelijkheid en verlangen naar het verleden, met uitsluiting van het heden, zoals de romantiek zich vertoonde in de Duitse zoekers naar de „Blaue Blume” met hun hymnen aan de „Nacht” — maar die voor hen betekende de schone wil, om door het breed uitspannen van Hollands groots verleden de tijdgenoot op te wekken, met mannekracht te werken aan de verdere bloei van de kultuur in het hollands vaderland. Potgieter openbaarde ons alleen het bloeitijdperk onzer geschiedenis ná de hervorming, Thijm ook de bloei onzer middeleeuwen.

Thijm was een bewust katholiek en in het begin van zijn openbaar leven werd hij, naar zijn eigen woord, „met slijk en steenen begroet als de ultramontaanse klant”.

Maar Thijm's persoonlijkheid was mild en zijn krachten breed en doordat hij alle uitingen van zijn tijd meeleefde en met personen van allerlei schakering omging, met Potgieter, de liberaal, Hofdijk, de kalvinist, Van Vloten, de atheïst, was zijn, overigens streng katholiek geloof, voor hem geen alles-werende omheining. Thijm was in zijn laatste levensjaren vooral populair bij dat deel der natie, dat hem eerst als de klerikaal had gebrandmerkt. En men eerbiedigde hem, omdat hij „de repraesentant was van het beste, wat het Catholicismus in ons landt, in onzen tijd oplevert”. (Potgieter.)

De dichter Thijm is lang verwaarloosd. Thans echter heeft Willem Kloos, die tegenwoordig in het Tibet der nederlandse poëzie de rol van een Sven Hedin speelt, hem gehabilleerd als een der beste dichters der 19e eeuw. (Vgl. Kloos: Jacques Perk en zijn betekenissen in de hollandsche letterkunde. Van Looy. 1908.)

Als prozaïst en portretteur van Vondel geniet Thijm overal goede reputatie. Als kunstkritiker niet minder. Lodewijk van Deyssel schreef zelfs: „In het tijdvak 1840-80 zien wij in Nederland niemand, die in de kunstkritiek zich met Thijm zoude hebben kunnen meten. Neemt men daarbij in aanmerking, dat zoowel letterkundige- als kunst-kritiek essentieel moderne verschijnselen zijn, dan zal men deze verdienste naar waarde en dus zeer hoog schatten” (A. J. : J. A. Alb. Thijm. 257-260).

Ook als artistieke archeoloog heeft Thijm onvergankelijke verdienste. In dit verband staan zijn pogingen ter restauratie der middeleeuwen en zijn trachten, om het roemrijkdom onzer vaderlandsche historie te belichten. Vooral zij er hier op gewezen, dat Thijm met liefdevolle historische vlijt Vondel weer te doen leven zocht als historische persoon. Toen Vondel weer leefde in historische milieu, was de weg gebaad voor ons geslacht, om onder de gewekte betovering over

MEVR. W. ERFMANN-SASBACH IN HARE KLEEDKAMER.
Naar eene pastelteekening van G. W. KNAP.

bakkebaardjes (à la Rothschild; denk wel: hij was de minnaar van een hertogin!) of met een kortgeknipten, dikken snor. Louis de Vries had zich gegrimmeerd met een baard, wél Fransch, maar... te joodsch. Hij speelde schitterend! Prachtig was hij van intonatie: zijn stem beheerschte hij volkomen. In het onderhoud met de hertogin (in II) en met Thibault (in III) ontwikkelde hij een diep-dramatische kracht.

De hertogin De Croucy denk ik mij gedistingeerder, zonder de maniertjes van eene Marguerite Gauthier. Het was jammer dat mevr. Julia van Lier-Cuypers mij, door haar herhaald slaan op de heupen en de dijen, aan haar creaties in minder mondaine — ik zou haast zeggen: in demi-mondaine — stukken deed denken. Dat stoorde telkens. Want in het tweede bedrijf gaf zij groot spel te zien: met Brondgeest als Thibault vuurden beide artiesten elkander aan tot eene machtontwikkeling van dramatiek, als ik vóór dezen avond mij niet herinner gezien te hebben. En het publiek brak dan ook uit in een storm van applaus en riep de kunstenaars herhaaldelijk voor het voetlicht. Ook Louis de Vries deelde in deze toejuichingen.

Van de artiesten die de kleinere rollen vervulden moet met eere genoemd: de heer E. Erfmann als pastoor Silvian. In het derde bedrijf had hij gelegenheid bijzonder mooi spel te geven, daar waar hij Thibault tracht over te halen zijn zelfmoordplannen te laten varen en in een klooster te gaan.

Dat was een tooneel van groote wijding, waaruit liefde sprak voor den godsdienst en den mensch, de innigheid van den priester, die leeft van en voor zijne overtuiging.

Buderman, De Munck, Gimberg, Specht e. a. waren in „Israël” verdeeld. Het geheel vormde een zeer goede voorstelling; aan de dekors was, als altijd in het Grand Théâtre, veel zorg besteed: de salons zagen er keurig uit. De afwezigen hadden ook dezen avond, als meestal, ongelijk. Het was namelijk niet vol. Voor Brondgeest was het een gedenkwaardige avond.

N. H. WOLF.

te gaan tot een psychologies-scherpere Vondel-waardeering.

Thijm's ontelbare studiën lagen tot dusver te verstoven in de oude jaargangen van de *Spectator*, de *Dietsche Warande* en de groene *Amsterdammer*.

Thans wordt zijn levenswerk in 10 omvangrijke banden opnieuw uitgegeven.

Dit is een gelukkig verschijnsel!

Als ridder der schoonheid beleefde Thijm in hartstochtelijke liefde ieder harer uitingen, vol dankbaarheid, waar hij ze ook vinden mocht, was het in de wereld-eenvoudige legende der middeleeuwen of in de franse operette, dramatiek en roman van zijn tijd, was het in de veilige waarheid van zijn christelijk geloven of in de doling der sekten en in het scepticisme zijner eeuw.

De 80ers hebben veel aan Thijm te danken.

Zij leefden in de sfeer van de vreugde om de schoonheid, „die sfeer, waar de poëzie der Amsterdamsche jongeren een tijdlang vertoefd heeft”, zegt Verwey (*Int.* tot de nieuwe nederl. Dichtkunst blz. 32) en hij vervolgt: „Het was de sfeer, waaraan het vriendelijke huis op de N.Z. Voorburgwal bij de Paleisstraat 161, de woning van Thijm deel had.”

Ja, Thijm was jong gebleven door zijn altijd jonge begeestering voor de schoonheid.

Met grote vreugde eindig ik met de woorden van Thijm's zoon: „Thijm was geen groot dichter, hij had zijn leven ook niet in machtige lijnen in 't groot tot een poëem gestyleerd, maar in zijn ziel leefde het echte dichtelijke vuur, dat zijn leven voor hem (ook voor ons, W. F.) tot een schoon, hoog leven maakte, een leven van geestdrift, een leven, bezield door den adem van God.” (Lodewijk van Deyssel l.c. blz. 234)

Met zijn reine vreugde aan de schoonheid is dit eksempl van hoog-gewijd leven het schoonste, wat Thijm ons lateren liet: dit ook zijn machtigste invloed op ons geslacht.

WENZEL FRANKEMÖLLE.

Lezing van Dr. A. H. de Hartogh.

Concertgebouw, 16 Maart 1909.

De alledags-mensch verliest zich in den stroom van het gewone leven, vergaapt zich in de straten aan de winkelruiten, of leeft als vakman in werkplaats of kantoor. De universeele geest schouwt in de diepten der kunst, ziet hoe achter alle dingen een cosmische eenheid waakt.

De kunst is voor den mensch als het lichte schijnsel eener verre stad voor den nachtelijken reiziger. Het schitteren der ideële wereld door de donkere realiteit. Zij grijpt het concrete aan om daarin het ideële tot verschijning te brengen.

De orde der kunsten klimt op van de zienlijke naar de onzienlijke wereld. Ze vangt aan bij de bouwkunst, de kunst van het massale; in de beeldhouwkunst beeldt ze reeds het leven af naar zijn individueele verschijning.

De schilderkunst idealiseert één afmeting, drukt in twee uit wat in drie bestaat.

De muziek staat op den drempel tusschen zienlijke en onzienlijke wereld. Ze staat het naast aan de dichtkunst, de kunst van woord en begrip, waarin de tragedie van den kosmos zich uitbeeldt.

De ware kunst kent drie momenten: 1°. representeert ze het leven; 2°. draagt ze in een gouden lamp de vlam der idee; 3°. zoekt ze steeds den schoonen vorm.

Hoe uiterlijker het leven is, des te meer vraagt het naar techniek.

Diepere tijden vragen naar wereldontroering. Gelukkig ligt de vlakke tijd van materialisme achter ons. Meer en meer komt de overtuiging, dat de onzienlijke ideële wereld de werkelijke, wezenlijke is. Verlaine heeft dit gevoeld, wanneer hij zingt: „C'est le sang, qui chante en nous”. En ook Nietzsche zingt van het klateren dier ongeziene fonteynen in zijn Nachtlid: „Nacht ist es; nun reden lauter alle springenden Brunnen und auch meine Seele ist ein springender Brunnen.”

Hierin ligt de hooge beteekenis der muziek, dat ze is de overgang der zienlijke tot de onzienlijke wereld.

De drie voornaamste theorieën over muziek zijn gegeven door Hanslick, Hegel en Schopenhauer (en zijn leerling Nietzsche).

Bij Hanslick is het eenigszins „l'art pour l'art”, „la musique pour la musique”. De muziek geeft stem aan het onuitsprekelijke. Volgens hem is het orgaan der ware kunst niet het gevoel, maar de fantasie. Hanslick karakteriseert de muziek als de kunst der bewogen vormen.

Echter openbaart zich in de muziek een specifieke schepping van den geest in de melodie. Dit is door Schopenhauer gegrepen.

Hegel is de wijsgeer die zich hoedt voor stemming en het onbestemde. Hij zoekt de bewuste bezinning, de bewustheid des Begrijs, stelt daarom het woord als kunstuiting bovenaan. De muziek is voor hem de onontsloten diepte van den innerlijken zin. Toch hooren we achter zijn woorden steeds de innerlijke ontroering, die we missen bij zijn vertolker Bolland, wanneer deze de muziek „zielig” noemt. Ook al heeft dit „zielig” niet de beduiding uit den volksmond, toch hadden we hier meer „ziel” verwacht.

De ware muziekfilosofie vinden we bij Schopenhauer-Nietzsche; hier valt het accent op de wil, den levensdrang, levenshonger, bewogenheid. Muziek is de afbeelding van den wil, de werkelijkheid, niet zooals de andere kunsten, afbeelding der ideeën.

Schopenhauer neemt dus Hanslick's theorie op. Wat is immers Hanslick's beweging anders dan de wil, het leven.

Schopenhauer heeft de muziek gefundeerd in het wezen der dingen, en hierin is Nietzsche hem gevolgd. Bij dezen wordt de muziek, geboren als Dionysische kunst in den schreeuw van Dionysos, stilgezet en verklaard in de Apollinische. Muziek en tragaedie zijn voor hem de hoogste openbaring. Wagner sloot zich bij hem aan.

Bij Schopenhauer en Nietzsche gaat de muziek dus niet op in den schoonen bewogen vorm (Hansl.) of wordt in gevoelskunsten opgeheven (Hegel), maar representeert ze de realiteit.

De eenvoudigste en de diepzinnigste mensch, de onontwikkelde volken en de cultuurvolken, treffen elkaar in één punt, de éénheid van wereld en menschheid. Schopenhauer veracht het gebrokene. Toch is het niet voldoende te zeggen, dat de muziek de stem van de wil is. Ze is de stem van de belijnde, naar tijd en ruimte mathematisch gedetermineerde wil.

De muziek moet levensvisie geven. Ze gaat niet enkel op in schoone modulatie, omdat ze onmiddellijk het leven representeert, de idee uitbeeldt „vollendet” in den schoonen vorm.

Schopenhauer heeft Rossini te hoog gesteld, doordat zijn wilstheorie hem parten speelde, waardoor hij de andere elementen verwaarloosde (idee, techniek). Zoo vergiste ook een Brahms zich, wanneer hij van „Am schönen Blauen Donau” schreef „Leider nicht von mir”.

De muziek is wijd en geweldig als het heelal. „Die Musik sieht das Herz der ganzen Welt an's Licht”. Dit is het schoone, dat ze ook de dieren niet vergeet. In de muziek komt de wereldziel tot openbaring, al moge Leibnitz haar een „onbewust tellen” noemen.

Hegel noemde de muziek de stem der kinderen; inderdaad echter is ze de stem van het heelal. Hegel, die het bewuste zocht, moest hoog staan. De musici staan dikwijls laag, omdat de wereldziel in de muziek de individuen vergeet, en zelfs kinderen spreken laat.

De muziek is de kunst der uitgebreide idee, ze roept altijd een verlangen naar het verre wakker. Zij is de eenige kunst, die het naïeve geloof in den hemel plaatste. Opmerkelijk is het verhaal van de heilige die stierf na het hooren van een vogel, waarin de stem der onzienlijke wereld hem riep van de aarde.

Plato in zijn heimwee naar de onzienlijke ideeënwereld verheerlijkt de muziek; in „Vlneta” hooren we stemmen van ongekende zaligheid.

Alleen bij de hoogste cultuurvolken komt de muziek tot ontplooiing. Het is opmerkelijk dat Caecilia, de patrones der muziek, de gruwelijkste pijnigingen treffen.

Zooals het water kristalliseert tot ijs, zoo vinden wereldsmart en wereldvreugde hun uitbeelding in de muziek. Juist om het onmiddellijke

der openbaring is de programmuziek een ongelukkige aberratie.

Storm heeft het wezen der muziek schoon bezongen:

Das macht, es hat die Nachtigall
Die ganze Nacht gesungen,
Da sind vor ihrem süßem Schall
Die Knospen aufgesprungen.

In de muziek zingt de wereldziel. Verheven is Pythagoras' gedachte van de harmonie der sferen.

De muziek is wereldkunst. Alleen universeele menschen kunnen haar verstaan. Te veel doet men haar opgaan in techniek. De groote componisten gaven in de eerste plaats een stuk leven. Ze hadden niet alleen eigen modulatie, harmonie en instrumentatie, maar ook eigen karakter. Brahms voert ons tot de natuur. Klinger heeft dit gegrepen wanneer hij hem uitbeeldt bij de zee. Brahms is naturalist. Minder gelukkig is Klinger wanneer hij Beethoven naakt afbeeldt.

Want Beethoven was moralist. Het kleed is de verovering van den geest op de natuur. Daarom moet Beethoven omhangen met het kleed van den heros.

De muziek spreekt van de onzienlijke wereld, en het is heiligschennis, wanneer men de concertzaal verlaagt tot etalagekast van schoone costuums, de aandacht vragende voor het schamele individu, 't zij man of vrouw. Grootsch is de gedachte van het Beethovenhuis, waar het oog niet wordt afgeleid door dirigenten, maar wijdt in eindeloze verten, terwijl het oor de wereldklanken verneemt.

De muziek is het meest gevaarlijk voor de religie.

Toch is het niet geniaal genoeg deze van den troon te stooten, want alleen de religieuze mensch dringt door tot de éénheid van het heelal: hij leeft uit de bron aller dingen, hij hoort met Job de morgenster zingen voor den troon van den onbenoemden Eeuwige.

H. F.

Concerten i. h. Paleis v. Volksvlijt.

Orgelconcert.

A. s. Zondagmiddag ten 2½ ure zal in het Paleis voor Volksvlijt weder een populair orgelconcert plaats vinden, met medewerking van den heer Louis Robert, organist, en mej. Lotte Roosing, altzangeres. De toegangsprijzen bedragen 25 en 15 cents, terwijl van af heden reeds plaatsen kunnen besproken worden à 5 cents per plaats extra.

Volksconcert.

Denzelfden Zondag, 's avonds 8 uur, zal door het strijkorkest van het Haarlemsch Muziekkorps, dir. Ch. P. W. Kriens, met medewerking van „Haarlemsch Klein A Cappella Koor” een buitengewoon volksconcert gegeven worden. Door het orkest zal o.m. worden uitgevoerd: Mad. Butterfly en La Bohème, beide van Puccini, en door het Klein A Capella Koor werken van Abt, Kleffel, Löwe, Beyerle, Mozart, Meyer en Van Tetterode. Entrée 15 cents, vrij van stedelijke belasting, terwijl plaatsen van af heden te bespreken zijn tegen 10 cents per plaats extra.

Tilly Koenen.

Tilly Koenen heeft het aanbod, haar uit Amerika gedaan, aangenomen, en zal dit jaar nog vertrekken.

Vóór haar vertrek geeft zij nog enkele concerten hier te lande; dat te Amsterdam zal op Dinsdag 30 Maart in de kleine zaal van het Concertgebouw plaats vinden. Velen zullen thans deze gelegenheid niet voorbij laten gaan, om onze landgenooten nog eens te hooren.

Hoe hoog haar kunst in het buitenland ge-

waardeerd wordt, blijkt uit een schrijven in het Handelsblad over haar laatste concert te Berlijn: „dezelfde volle zaal, hetzelfde aandachtige en dankbare publiek, dezelfde rijpe kunst die ons geboden werd”. Vooral de liederen van Hollandsche komponisten werden toegejuicht, en kunnen we Tilly Koenen erkentelijk zijn voor haar goedgeslaagde poging om het Hollandsche lied in den vreemde bekend te maken.

Wagner-Festspiele.

Amsterdam.

's Gravenhage.

Wanneer straks het gewone opera-seizoen ten einde is gespoed, staat de ondernemende theater- en concert-directeur de heer M. J. de Haan gereed een gansche reeks van buitengewone opvoeringen aan te vangen.

Na het succes van verleden jaar in de drie groote steden des lands, heeft de heer De Haan, in overleg met den heer Otto Ockert, directeur van het Stadttheater te Barmen, thans te Amsterdam en te 's Gravenhage een cyclus opera-vertooningen ingesteld, welke reeds sedert weken de belangstelling wekken van het muzikaal publiek.

In de hoofdstad en in de hofstad zullen opvoeringen worden gegeven van Wagner-werken, drie: Die Walküre, Tristan und Isolde, en Der Fliegende Holländer. En artiesten van den eersten rang zullen er hunne medewerking aan verleen.

Voor Amsterdam zijn de data vastgesteld op 20, 22 en 23 April; voor 's Gravenhage op 27, 29 en 30 April, resp. Walküre, Tristan en Holländer. Bovendien zal te 's Gravenhage den 26sten eene opvoering worden gegeven van Das Rheingold.

De gedachtenis aan de voortreffelijke opvoeringen van het vorig jaar liggen nog in veler herinnering. Door in het duister werkende machten onder het publiek — er werden zelfs namen van vereenigingen genoemd — heeft de onderneming toen, en speciaal te Amsterdam, voor de directie niet het succes kunnen opleveren dat zij ervan gehoopt had. Wel voor de artiesten: het artistiek succes was enorm groot. Door onpartijdige deskundigen werd onomwonden en zonder eenige bijbedoeling verklaard, dat de opvoeringen, zooals ze destijds door het opera-gezelschap werden gegeven, met de artiesten die ook toen meewerkten, niet onder deden voor wat men gewoonlijk van de Wagner-vereeniging te zien en te hooren krijgt. En dat was toch zeker een criterium, waarnaar de artistieke waarde der opvoeringen mocht worden gemeten.

Ook dit jaar werken met de Barmer Opera gasten mede van eene wereldreputatie.

Daar is in de eerste plaats onze eigen Jac. Urlus, die als Tristan-vertolker aan de spits staat van al zijne kunstbroeders. Zijn creatie verleden jaar was het hoogtepunt van al wat de vier cyclus-avonden hadden opgeleverd. Publiek en pers waren één in bewondering voor wat Urlus als Tristan had gepresteerd. En ook dit jaar is zijne medewerking de „clou” der opvoeringen, die

JAC. URLUS als SIEGFRIED.
(Wagner-Festspiele te Amsterdam en te 's Gravenhage.)

zeker alleen daarom reeds tot eene gebeurtenis worden.

Maar ook van andere kunstenaars vinden wij bekende namen onder de vertolkers der verschillende partijen.

Daar is de bariton Max Dawison, wiens Wotan en Holländer algemeene bewondering zullen wekken. En Theodor Lattermann, de jonge zanger, die verleden jaar als Hunding dermate imponeerde, dat zijne creatie voor allen die ervan mochten genieten onvergetelijk zal blijven.

Van de zangers noem ik voorts Adolf Löltgen, den tenor van de Opera te Barmen, die vanaf het volgend seizoen aan de hof-opera te Dresden is verbonden, en die hier Siegmund (Walküre) en Erik (Holländer) zal zingen, en Guido Herper dien wij ons met genoegen herinneren vanwege zijne prestaties het vorige jaar. Zijn Melot in Tristan o.a. was voortreffelijk.

Tot de zangeressen, wier namen op het programma staan vermeld, behooren de ten onzent ook populaire Margarethe Kahler, wier Brünnhilde en Isolde de aanleiding waren dat zij van Elberfeld naar Bremen ging. En Margarethe Sommerfeld, de uitnemende Sieglinde (Walküre), die wij ons van Rotterdam, 1907 herinneren. Onder de van verleden jaar bekenden zullen wij voorts terugzien o. a. Elsa Merenyi, thans als Senta (Holländer) en Mary Melan als Brangäne en Schwertleite.

Zeer zeker zullen wij nog gelegenheid hebben op de aanstaande vertooningen terug te komen. Het kwam ons voor dat een aansporing aan onze lezers, om van de zeldzame gelegenheid, die wordt aangeboden, om in ons eigen land de genoemde werken op zeer zeker uitnemende wijze te zien vertolken, gebruik te maken, in ons blad niet achterwege mocht blijven.

N. H. WOLF.

Veiling van Antikiteiten.

Liefhebbers van oudheden en curiosa, maar vooral verzamelaars die het bij deze platonische liefde niet behoeven te laten, kunnen aan het einde dezer maand hun hart wéér ophalen. De bekende experts C. F. Roos & Cie kondigen namelijk een veiling aan van oude schilderijen, teekeningen, gravuren, juweelen, oud zilverwerk, kristal, porcelein en aardewerk, benevens antieke meubelen en behangsels en eenige oude violen.

De catalogus, fraai uitgevoerd met een tiental mooie reproducties, telt niet minder dan een kleine duizend nummers, zoodat deze verkooping een drietal dagen in beslag zal nemen. De kijk-dagen zijn vastgesteld op 27 en 28 Maart (publiek), terwijl de veiling zal plaats hebben op 30 en 31 Maart en 1 April daaraanvolgende.

't Is niet alleen de veelheid der te veilen dingen, maar vooral de kwaliteit van menig stuk, die deze verkooping bijzonder interessant maken. Zoo zullen zeer zeker de aandacht van vele liefhebbers trekken een fraai goud-lederen behangsel, mooi van kleur en teekening, waarvoor de motieven zijn ontleend aan het bloemen- en plantenrijk; verder een prachtig gobelin, zeer fraai specimen der oud-fransche kunstnijverheid, waarnaast intusschen een oud-Deventersch tapijt van groote afmetingen, keurig gestyleerd en mooi van toon, geen slecht figuur maakt.

Onder de oude schilderijen, waarbij vooral de Hollandsche en Vlaamsche kunst goed is vertegenwoordigd, verdient te worden opgemerkt een triptiek uit de Brugsche school, dat voor menig museum ter uitbreiding zijner verzameling primitieven, of als altaarstuk voor menige kerk een zeer belangrijke aanwinst zou zijn.

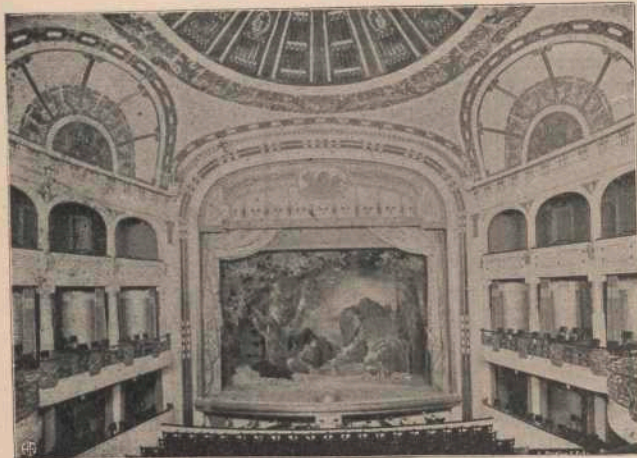
OTTO OCKERT,
Directeur van het Stadttheater te Barmen.

M. J. DE HAAN,
Inrichter der Wagner-Festspiele te Amsterdam en te 's-Gravenhage.

Verder komen onder den hamer vele antieke meubelen, porcelein, aardewerk, pendules, staande klokken — waaronder een zeer fraai exemplaar van den bekenden klokkenmaker F. Asselijn — benevens oude juweelen en antiek houtsnijwerk, waarbij o. a. een mooie gebeeldhouwde eikenhouten geldkist met koper beslag.

Alles te zamen genomen, belooft deze veiling niet minder interessant te zullen zijn dan die welke dezelfde experts voor eenige weken hebben gehouden en waarbij de liefhebbers van moderne kunst zich niet onbetuigd hebben gelaten.

Het Stadttheater te Barmen.

Op het tooneel: een dekor voor „Die Walküre”.

Voor Advertentiën in De Kunst
wende men zich tot

Firma Gimpel & Berton,

Algemeen Advertentie-Bureau,

Prinsengracht 357^a, Amsterdam.

Telefoon 5663

Concert- en Theater-Bureau M. J. de Haan, Den Haag.

Wagner=Festspiele

Opera-gezelschap van het Stadttheater te Barmen.

AMSTERDAM. - STADSSCHOUWBURG:

20 April 1909, Die Walküre. - 22 April 1909, Tristan und Isolde.
23 April 1909, Der Fliegende Holländer.

Niet-persoonlijke abonnementen: f 18.-, f 15.-, f 12.-, f 9.-, f 6.-, f 4.50.
Inschrijving dagelijks aan het bureau van den Schouwburg.

DEN HAAG. - Gebouw voor K. en W.:

26 April 1909, Das Rheingold. - 27, 29, 30 April 1909, Walküre,
Tristan en Fliegende Holländer.

Niet-persoonlijke abonnementen: f 20.-, f 16.-, f 12.-, f 10.-, f 8.-, f 6.-
Inschrijving dagelijks aan het bureau van het Gebouw.

Gasten: Margaretha Kahler, Jac. Urtus, Soomer (Bayreuth), Lattermann (Hamburg), Lötigen (Dresden), Hochheim (Hamburg), Elsa Marenyi, Marg. Melan, enz. enz.

NOORD-NEDERLANDSCHE OPERA AMSTERDAM.

Artistiek leidster Mej. Cateau Esser,
Directrice der Ver. tot Beoefening
van Vocale en Dramatische Kunst.

Paleis voor Volksvlijt.

Zaterdag 20 Maart, 8 uur

FAUST

Muziek van CHARL. GOUNOD.
Verminderde prijzen.

De Hoofdcontroleur, de Heer
A. J. VAN MEETEREN, is alle dagen
te spreken van 12-2 uur ten kantore
Weteringschans 101 tot het geven
van alle inlichtingen ook betreffende
inschrijving voor abonnementen
voor het seizoen 1909-1910.

N.B. De couponboekjes zijn niet
persoonlijk, ook zijn losse coupons
geldig.

K.V. Het Nederl. Tooneel.
STADSSCHOUWBURG.

Zaterdag 20 en Zondag 21 Maart
(8 uur.)

Kaatje

Spel in 4 bedrijven van Paul Spaak,
uit het Fransch vertaald door
ANTOON MOORTGAT.

Maandag 22 Maart, 8 uur

De Kleine Lord

gevolgd door

Belachelijke

Hoofsche Juffers

Blijspel in 1 bedrijf van MOLIÈRE.

N. V. Het Tooneel.

Dir. W. Royaards en W. Stumpff Jr.

Paleis voor Volksvlijt.

„DE VLINDER”

Tooneelspel in 4 bedrijven
van BERNARD SHAW.

Charteris.... WILLEM ROYAARDS

Tooneelschikking en regie van
WILLEM ROYAARDS. Prijzen
f 3, f 2, f 1.50, f 1, f 0.75, f 0.50,
f 0.30.

Plaatsbureau „Paleis voor Volks-
vlijt”, Telefoon 1315.

Kon. Fransche Opera

Paleis voor Volksvlijt.

Dinsdag 23 Maart,

ZAZA

Musique de Leoncavallo.
L'Orchestre sera conduit par
M. PAUL BASTIDE.

N.V. Mij. Grand Théâtre.
AMSTELSTRAAT.

Donderdag 25 Maart (8 uur)

Eere-avond voor MEVR. W. ERF-
MANN-SASBACH.

ANTIGONE

Tragedie in 5 afdeelingen van
SOPHOCLES.

Antigone MEVR. ERFMANN-SASBACH.
KREON... Hr. LOUIS BOUWMEESTER

N. V. Het Concertgebouw.

Zondag 21 Maart 1909 - 2 1/2 uur.

Concert.

Abonnement Serie A en D,
onder leiding van
GUSTAV KOEGL.

Toegangsprijs f 2.50 verh. m. gem.
bel. en t. v/h P.

Plaatsbespreking in „Het Concert-
gebouw” op Vrijdag 19 en Zaterdag
20 Maart van 10-4 uur; voor de
linkerheft der zaal alleen op Vrijdag
19 Maart van 10-3 uur in „De
Algemeene Muziekhandel”, Spui 2.

Voor bespreking per telefoon
(No. 8861) wordt 5 cent per plaats
extra berekend.

Ned. Tooneelvereniging
HOLL. SCHOUWBURG.

Zaterdag 20 en Zondag 21 Maart,

Allerzielen

Spel in 4 bedrijven van
HERMAN HEIJERMANS JR.

Rembrandt-Theater.

N. V. NED. OPERA & OPERETTE.

Zaterdag 20, Zondag 21, en
Maandag 22 Maart (8 uur.)

De Dappere Soldaat

Operette in 3 bedrijven van

JACOBSON en BERNAUER.

Muziek van OSCAR STRAUSS.

Zondag 21 Maart, 2 uur

Cavalleria Rusticana

Opera in 1 bedrijf van P. MASCAGNI
en

Paljas

Opera in 2 bedrijven van
R. LEONCAVALLO.

Paleis voor Volksvlijt.

Zondag 21 Maart, 2 1/2 uur.

Orgel-concert

te geven door den Heer Louis Robert
met medewerking van Mej. Lotte
Roosing, alt.

En rée 25 en 15 cents.

Zondag 21 Maart, 8 uur.

Volks-concert

te geven door Kriens' Strijkorkest
met medewerking van „Haarlemsch

Klein a Cappella Koor

Dir. K. H. Kerkhof.

Entrée 15 cents, vrij van sted.
belasting.

Plaatsbespr. v.a. heden, voor
het orgel-concert à 5 cents, voor het
volks-concert à 10 cts p. p. extra.

INTEEKEN-BILJET.

De ondergeteekende abonneert zich met deze op het

Geïllustreerd Weekblad DE KUNST

DIRECTEUR-HOOFDREDACTEUR N. H. WOLF,

tegen den abonnementsprijs van f 2.00 per kwartaal, bij vooruitbetaling*),
franco per post of thuis bezorgd.

AMSTERDAM,

1909.

(Woonplaats en adres:)

(Handtekening:)

*) Over het bedrag wordt in den loop van de maand per kwitantie beschikt.

Hierlangs afsnijden en opzenden naar het kantoor der Administratie: Valeriusstraat 61, Amsterdam.

Adreslijst.

LOUIS WOLFF

Solo-violist; viool-leeraar.
Bergweg 328, - - Rotterdam.

BRANCO VAN DANTZIG.

Leerares in solozang en
hygiënisch spreken.
Schied. Singel 10, Rotterdam.

MAURITS SPOOR

Solo-fluitist; fluit-leeraar.
1e Helmersstraat 56, A'dam.

Mevr. NANNY WOLF-KAUFMANN

Altzangeres.
Valeriusstraat 61, Amsterdam.

Mevr. PETERSEN-KROES

Leerares in solozang.
Van Breestraat 26, Amsterdam.

SAM SWAAP

Violist.
Celebesstraat 41, Amsterdam.

ELLA PRZEDECKI

Gedipl. piano-leerares.
Valeriusstraat 71, Amsterdam.

KOMPLEETE JAARGANG.

Voor zoover de voorraad strekt kunnen

Nieuwe Abonné's
op „DE KUNST”

nog over een compleeten jaargang beschikken,
waarin nu reeds

meer dan 150 illustraties,

portretten, foto's naar schilderijen, tooneel- en
opera-voorstellingen, indische kunst, oudheden

e. d. voorkomen.

TOT 31 MAART a. s.
Werken door H. E. MEES.

RESTAURANT ROYAL.

Vijverberg.

La Haye

Maison de tout 1er ordre.

Tous les Dimanches DINER CONCERT, dans la grande Salle de fêtes au premier.
Dans la Salle de Restaurant au rez de Chaussée les diners seront servis comme d'habitude.
Les vins sont des premiers crus et viennent de sortir des meilleures maisons de Bordeaux.

SALONS POUR NOCES ET BANQUETS.

AMORETTA!

is het merk van een nieuwe

4 Cents Sigaar

welke licht, doch zeer geurig is.

Weinthal & Co

CITROMINT

Het beste middel tegen
hoest, verkoudheid, keelpijn
BROCADES & STHEEMAN, MEPPEL

Avondcursus

VOOR

Voortgezet en
Handelsonderwijs,

Kloveniersburgwal 103.

Conversatie-onderwijs,

voor elke taal à f 7.50 per 3 mnd.

Taallessen f 6 per 3 md., 2 uur
per week.

Inlichtingen 's avonds van 7-10
u., behalve Woensdag en Zaterdag.

Prospectus op aanvraag.

**BRANDKASTEN
DE HAAS
ROTTERDAM
VRAAGT CATALOGUS.**

VAN DUFFELEN EN PELT

Meubelfabrikanten.

Compleete Woning-inrichting

vanaf de billijkste conditiën.

Witte de Withstraat 57, - Rochussenstraat 169.

Telefoon 3341.

Telefoon 47.

Faience „Amphora” (Holland).

FABRIEKSPRIJZEN.

GEEN CACAO SMAAKT ZOO KRACHTIG ALS

BLOOKER'S

DAALDERS

CACAO.

= BAD NAUHEIM =

bij Frankfurt a/M.

Seizoen 16 April - 15 October.

Badhuis van den Staat, geopend van af 15 Maart.

- - Inlichtingen geeft de „Geschäftszimmer Kurhaus”. - -

Groothertogelijke Baddirectie.

BINNENHUIS DIE HAGHE

INRICHTING VOOR TOEGEPASTE KUNST

Complete Meubileering

TEEKENINGEN en PRIJSOPGAVE door het geheele rijk.

Scheveningsche Veer 21, - Telefoon 3024.

Filiaal: Veenestraat 1, - Telefoon 3769 - Den Haag

SIPKES'

BOSCHBESSENJAM
BOSCHBESSENGELEI
BOSCHBESSENSAP
BOSCHBESSENWIJN

gemaakt van blauwe boschbessen.

ANTIQUITEITEN-VEILING

Directie: C. F. ROOS & Co.

Oude Schilderijen

waaronder twee Trip-
ticken van de Vlaam-
sche School, verder Por-
tretten en andere fraaie

Schilderijen, door Adriaensen, Asselijn, de Baen, Boel, Delff,
Le Ducq, Flinck, Francken, Fijt, Grimmer, Haensbergen, Heda,
Lingelbach, Lundens, Palamedesz, Simons, Soolmaker, van
Sreeck, Toorenvliet, de Vlieger, Wijk, enz., verder eenige
Teekeningen en Gravures.

DIADEEM met diamanten, parelen en robijnen, fraaie PARELEN
COLLIERS, RIVIERE van brillanten, vele andere sieraden,
benevens groot en étage ZILVERWERK.

GOUD-LEDEREN KAMERBEHANG, in uitstekende conditie,
fraai GOBELIN, GANGKLOK met twaalf aria's, opgelegde en
andere kasten, Empire en verdere MEUBELN, enz. Kostbaar
Chineesch, Saksisch en ander PORCELEIN, waarbij zeer fraai
Famille verte. Famille rose. Eetservies met de tent,
enz. Zeldzame voorwerpen in OUD-DELFTSCH en ander
Aardewerk. Gebrande Ruiten, gegraveerde Glazen, Snijwerk
in hout en Ivoor. Bronzen, Koper en Tin, Kantwerk, eenige
Violen, enz., enz.

Verkoop op Dinsdag 30 en
Woensdag 31 Maart, Donderdag 1 April
1909, in de „Militiezaal”, Singel 423, te
Amsterdam.

Nalatenschap wijlen den WelEd. Heer ALBERTUS NIJLAND
te Utrecht, uit den huize Voorstraat A 164 te Voor-
schoten, het faillissement van den Heer H. J. DEGENS, in
opdracht van den WelEd. Gestr. Heer Mr. J. U. POLMAN, enz.

BEZICHTIGING: Zaterdag 27 en Zondag 28 Maart a.s.
particulier, Maandag 29 Maart a.s. publiek, van 10 tot
4 uur, in de „Militiezaal” voornoemd; het goud-lederen Behang:
Voorstraat A 164, te Voorchoten.

Catalogus, waarvan de geill. editie à f 1.50, verkrijgbaar bij
de Directeuren der Verkoop:

C. F. ROOS & Co., Rokin 47, Amsterdam.

11/12 MEI a.s.: belangrijke Verkoop van
Moderne Schilderijen en Teekeningen.

Voor bijvoeging uit Nalatenschappen en particulier bezit,
zich te wenden tot de Veiling-Directie voornoemd.

Abonneert U op het geïllustreerd weekblad

DE KUNST

Gewijd aan tooneel, muziek, beeldende kunsten, letteren,
bouwkunst en kunstnijverheid.

Geeft overzichten en geïllustreerde artikelen op elk gebied der kunst.

- Interviews met bekende mannen en vrouwen. - Populaire vakkundige op-
stellen. - Portretten en foto's van artiesten, tooneel- en opera-voorstellingen,
schilderijen en andere kunstwerken, voortbrengselen van kunstnijverheid en
bouwkunst. - Pers-overzichten bij belangrijke kunstgebeurtenissen. - Enz. enz.

Abonnement per kwartaal f 2.00 franco per post.

Losse nummers 15 cents.

Men abonneert zich bij de Administratie, bij den Agent den Heer
B. WOLF Jzn., N. Z. Voorburgwal 135, Amsterdam, en bij den boekhandel.